

ΕΛΕΓΧΟΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΣΕΒΑΣΜΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΤΗΡΗΣΗ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΟΚΡΑΤΙΚΩΝ ΕΓΓΥΗΣΕΩΝ

Ι. Η ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ Ο ΠΟΛΙΤΗΣ

Η Ελλάδα συνεχίζει τις προσπάθειές της για την ενίσχυση των θεσμών και τη βελτίωση των πρακτικών που αποσκοπούν στην προστασία του πολίτη στο πλαίσιο μίας σύγχρονης δημοκρατικής πολιτείας. Από τις πρωτοβουλίες που έχουν αναληφθεί πρόσφατα αξίζει ιδίως να αναφερθούν :

- α) η θέσπιση συνηγόρου του πολίτη,
- β) η καθιέρωση του θεσμού των επιθεωρητών της διοίκησης,
- γ) η σύσταση ανεξάρτητων δημόσιων αρχών,
- δ) η προώθηση νομοσχεδίου για την προστασία του πολίτη από την αυτοματοποιημένη επεξεργασία προσωπικών δεδομένων,
- ε) εκσυγχρονισμός του σωφρονιστικού συστήματος.

A. Η θέσπιση συνηγόρου του πολίτη

Η καθιέρωση του θεσμού περιλαμβάνεται στις προγραμματικές δηλώσεις της Κυβέρνησης (Οκτώβριος 1996), ενώ έχει ήδη προετοιμασθεί το σχετικό νομοσχέδιο και προωθείται προς ψήφιση στη Βουλή. Ο συνηγος του πολίτη διαμορφώνεται ως ανεξάρτητη δημόσια αρχή με όλες τις συναφείς εγγυήσεις που προσιδιάζουν στην περίπτωση. Συγκεκριμένα, εκλέγεται από τη Βουλή με πλειοψηφία των 3/5, διαθέτει δε εξουσία να ελέγχει κάθε παράπονο του πολίτη απέναντι στη Διοίκηση είτε για την παραβίαση των δικαιωμάτων του είτε για την αντιμετώπιση φαινομένων κακοδιοίκησης.

B. Η καθιέρωση του θεσμού των επιθεωρητών της διοίκησης

Ο παράλληλος αυτός θεσμός αποσκοπεί στη δημιουργία ενός μηχανισμού που αποβλέπει στον εσωτερικό έλεγχο της δημόσιας διοίκησης και των φορέων του δημόσιου τομέα. Από την άποψη αυτή έρχεται να συμπληρώσει το θεσμό του συνηγόρου του πολίτη. Οι επιθεωρητές της διοίκησης έχουν ως αποστολή τον έλεγχο της λειτουργίας των υπηρεσιών της διοίκησης κατόπιν εντολής των αρμοδίων Υπουργών και των επικεφαλής των φορέων του δημόσιου τομέα.

Γ. Η σύσταση ανεξάρτητων δημόσιων αρχών

Η καθιέρωση ανεξάρτητων δημόσιων αρχών οριοθετείται χρονικά από το 1989. Έκτοτε διευρύνθηκαν οι περιπτώσεις, στις οποίες ο νομοθέτης έκρινε ότι ο έλεγχος βασικών περιοχών της δημόσιας ζωής επιβάλλεται να υπαχθεί στην εξουσία ανεξάρτητων δημόσιων αρχών. Ενδεικτικά θα μπορούσε να αναφερθούν το Εθνικό Ραδιοτηλεοπτικό Συμβούλιο, η Αρχή για την τήρηση του Απορρήτου της Επικοινωνίας, η Αρχή Τηλεπικοινωνιών, η Επιτροπή Αθέμιτου Ανταγωνισμού και η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς. Εκτός από τον συνήγορο του πολίτη, ανάλογες πρωτοβουλίες έχουν αναληφθεί πρόσφατα και βρίσκονται σε εξέλιξη για την προστασία του πολίτη από τη χρήση των ηλεκτρονικών υπολογιστών και τον έλεγχο των προμηθειών του δημοσίου και των δημοσίων έργων. Οι ανεξάρτητες δημόσιες Αρχές, παρά τις πρώτες εγγενείς δυσκολίες, λειτουργούν κατά βάση ικανοποιητικά, ενώ καταβάλλονται προσπάθειες για τη αποδοτικότερη διεκπεραίωση του έργου τους.

Δ. Η προώθηση νομοσχεδίου για την προστασία του πολίτη από την αυτοματοποιημένη επεξεργασία προσωπικών δεδομένων

Γνωστή είναι ενπροκειμένω η χρόνια καθυστέρηση που έχει σημειωθεί στην αντιμετώπιση του ζητήματος. Ανεξαρτήτως του γεγονότος, ότι η Ελλάδα έχει κυρώσει την ομώνυμη Ευρωπαϊκή σύμβαση του 1981,

αποτελεί πρώτη προτεραιότητα της Κυβέρνησης η προώθηση σχετικού νομοσχεδίου στη Βουλή. Το σχέδιο είναι ήδη έτοιμο, υπογράφεται από τους αρμόδιους Υπουργούς και με εντολή του Πρωθυπουργού επίκειται η κατάθεσή του στη Βουλή. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι βασικές επιλογές του ευθυγραμμίζονται κατά βάση προς τη σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης του 1981 και την πρόσφατη σχετική Κοινοτική Οδηγία του 1995 της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Από την άποψη αυτή, ο υπό ψήφιση νόμος περιλαμβάνει κατά κυριολεξία νέο δίκαιο.

Ε) Ο εκσυγχρονισμός του σωφρονιστικού συστήματος

Με νόμο που θεσπίσθηκε το 1996 επιχειρήθηκε ο εκσυγχρονισμός και εξανθρωπισμός του σωφρονιστικού συστήματος και της λειτουργίας των φυλακών και κρατητηρίων υπό το πνεύμα σύγχρονων αντιλήψεων. Καθοριστικός οδηγός στο εγχείρημα αυτό υπήρξαν η Σύμβαση και η νομολογία των οργάνων της, η Σύσταση για τους ελάχιστους κανόνες μεταχείρισης των κρατουμένων καθώς και οι Παρατηρήσεις και οι Συστάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την πρόληψη των βασανιστηρίων.

II. Η ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ

Πρέπει να τονισθεί ενπρώτοις ότι κατά τα τελευταία χρόνια έχουν ενισχυθεί αισθητά οι εγγυήσεις της ανεξαρτησίας των δικαστηρίων. Ιδιαίτερα πρέπει να αναφερθεί η καθιέρωση, σ' όλες τις βαθμίδες της δικαιοσύνης, της αρχής της αυτοδιοίκησης των δικαστηρίων, με την οποία παραμερίσθηκαν ορισμένες ρυθμίσεις που δεν απέκλειαν εντελώς παρεμβάσεις της εκτελεστικής εξουσίας στη δικαστική λειτουργία. Εξάλλου, όσες συνταγ-ματικές ρυθμίσεις θα μπορούσε ίσως να δημιουργήσουν προβλήματα στην πράξη έχουν περιληφθεί ήδη στην πρόταση αναθεώρησης του Συντάγματος που έχει επεξεργασθεί η αρμόδια κοινοβουλευτική επιτροπή. Η πρόταση αυτή πρόκειται να απασχολήσει το 1997 εκ νέου τη Βουλή ενόψει της προγραμματιζόμενης αναθεώρησης του Συντάγματος.

Αξίζει να σημειωθεί επίσης ότι τα δικαστήρια, ιδίως τα Ανώτατα, εξοικειώνονται ολοένα και περισσότερο με την Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και την νομολογία των οργάνων του Στρασβούργου και εφαρμόζουν δημιουργικά τις διατάξεις της. Σημαντική ώθηση προς την κατεύθυνση αυτή έδωσαν οι αποφάσεις του Δικαστηρίου του Στρασβούργου για παραβιάσεις της σύμβασης εκ μέρους της Ελλάδας και η αξιοποίηση του θεσμού της ατομικής προσφυγής εκ μέρους των δικηγόρων.

III. ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗ

Καθοριστική σημασία όχι μόνο για τη λειτουργία της Πολιτείας αλλά και τη συμμετοχή του πολίτη στα κοινά έχουν ασφαλώς οι προσπάθειες για την αποκέντρωση και προπάντων για την ενδυνάμωση και επέκταση της αυτοδιοίκησης. Η καθιέρωση της δευτεροβάθμιας αυτοδιοίκησης το 1994 υπήρξε ασφαλώς ορόσημο προς στην πορεία αυτή. Ήδη όλη η τοπική εξουσία στους πρωτοβάθμιους (Κοινότητες και Δήμοι) και δευτεροβάθμιους (Νομαρχίες) οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης διαμορφώνεται και ασκείται άμεσα από τους πολίτες. Εξάλλου, με τη σχεδιαζόμενη αποκέντρωση της κρατικής εξουσίας, δια μέσου της ενίσχυσης των περιφερειών, αναμένεται να προκύψει μία εντελώς διαφορετική πραγματικότητα, ξένη προς την παραδοσιακή συγκεντρωτική δομή του ελληνικού κράτους.